

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО СПОСІБ ЯК ОЗНАКУ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКІВ

Володіна О.О.,

к.ю.н., доцент кафедри кримінального права № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена аналізу одного зі способів захоплення заручників (ст. 147 КК України) – фізичного насильства – в аспекті завдань, що поставлені перед наукою кримінального права та практикою застосування кримінального закону. Мета даної статті полягає в тому, щоб на підставі ретельного аналізу кримінального закону сформулювати поняття і розкрити зміст та сутність фізичного насильства як способу вчинення захоплення заручників, розглянути питання кваліфікації захоплення заручників, поєднаного з посяганням на життя та здоров'я потерпілого.

Ключові слова: спосіб вчинення злочину, фізичне насильство, захоплення заручників, тілесні ушкодження.

ВОЛОДИНА О.О. / К ВОПРОСУ О СПОСОБЕ КАК ПРИЗНАКЕ ОБЪЕКТИВНОЙ СТОРОНЫ ЗАХВАТА ЗАЛОЖНИКОВ / Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина

Статья посвящена анализу одного из способов захвата заложников (ст. 147 УК Украины) – физическому насилию – в аспекте задач, которые стоят перед наукой уголовного права и практикой применения уголовного закона. Цель данной статьи состоит в том, чтобы на основании детального анализа уголовного закона сформулировать понятие и раскрыть содержание физического насилия как способа совершения захвата заложников, рассмотреть вопросы квалификации захвата заложников, соединенного с посягательством на жизнь и здоровье потерпевшего.

Ключевые слова: способ совершения преступления, физическое насилие, захват заложников, телесные повреждения.

Volodina O.O. / TO THE QUESTION OF THE METHOD AS THE SIGN OF THE OBJECTIVE SIDE OF CAPTURE OF HOSTAGE / National law university named after Yaroslav Mudryi, Ukraine

The article is devoted to analysis of one of the methods of capture of hostages (article 147 of the Criminal Code of Ukraine) – physical violence – in relation to tasks, which stand before science of criminal law and practice of application of criminal law. The law (disposition Art. 147 of the criminal code of Ukraine (except h 2)) does not contain instructions on how to commit hostage-taking. The way this crime should not be unambiguously from the content of the specified criminal-legal norms in its interpretation. Thus, in this crime, that is, for h 1 Art. 147 of the criminal code of Ukraine, the method is not a mandatory feature, and therefore to decide on the presence or absence of the crime, including 1 Art. 147 of the criminal code, does not matter, but its analysis allows to draw a conclusion about other signs and elements of the crime, to properly qualify the offense. In judicial practice, there are significant difficulties in qualifying hostage-taking in the presence of the application to the victim of physical violence and infliction of his life and health criminal damage (bodily injury of varying severity, death). However, the question of how to commit hostage-taking at the present time remains insufficiently investigated, and that was the basis for consideration in this scientific article. Hostage-taking can be done any way. These are primarily physical and mental effects on the victim. Despite the considerable number of works on this topic, today there is practically no comprehensive scientific study of the ways to commit hostage-taking. The purpose of this article is that on the basis of detailed analysis of the criminal law to formulate the concept and disclose the contents of physical violence as a way of making the hostage-taking, to consider the qualifications of the hostage connected with encroachment on the life and health of the victim.

Key words: method of the crime, physical violence, capture of hostage, injury.

Дія як будь-яка вольова поведінка особи, існуючи як самостійна психофізична єдність і соціально-правове явище, завжди передбачає відповідний спосіб її виконання, що характеризує дію з точки зору певного порядку, послідовності методів, рухів і прийомів, застосовуваних особою для вчинення злочину, і виступає як одна з найважливіших ознак, що утворюють зміст дії [1, с. 60–61; 2, с. 34]. Як справедливо відзначав Я.М. Брайнін, немає жодного злочину без властивого йому способу його вчинення [3, с. 182]. При цьому останній може бути прямо встановлений у законі, або вказівка на спосіб вчинення злочину однозначно впливає зі змісту кримінально-правових норм Особливої частини КК при їх тлумаченні. Однак диспозиції деяких статей Особливої частини КК не тільки не містять вказівок на спосіб вчинення злочину, але останній також однозначно не впливає зі змісту відповідних норм при їх тлумаченні. Викладене свідчить про те, що спосіб вчинення злочину в перших двох випадках є обов'язковою ознакою складу злочину, а в третьому – додатковою чи факультативною. Дану позицію про місце способу вчинення злочину в системі ознак загального поняття складу злочину поділяє переважна більшість авторів [4, с. 132, 133, 180–183; 5, с. 178, 179; 6, с. 25–27].

Закон (диспозиція ст. 147 КК України (за винятком ч. 2)) не містить вказівок на способи вчинення захоплення заручників. Спосіб вчинення даного злочину також не впливає однозначно зі змісту вказаної кримінально-правової норми при її тлумаченні. Таким чином, у даному складі злочину, тобто для ч. 1 ст. 147 КК України, спосіб не є

обов'язковою ознакою, а тому для вирішення питання про наявність чи відсутність складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 147 КК, значення не має, але його аналіз дає можливість зробити висновок про інші ознаки та елементи складу злочину, правильно кваліфікувати вчинене. У судовій практиці виникають значні труднощі при кваліфікації захоплення заручників за наявності застосування до потерпілого фізичного насильства та заповідності його життю та здоров'ю кримінально караній шкоди (тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості, смерті). Проте питання про способи вчинення захоплення заручників нині залишається недостатньо дослідженим, що й стало підґрунтям для його розгляду в даній науковій статті.

Захоплення заручників може бути вчинено в будь-які способи. Такими, насамперед, є фізичний і психічний вплив на потерпілого. Незважаючи на значну кількість робіт із зазначеної тематики, на сьогодні практично відсутнє комплексне наукове дослідження способів вчинення захоплення заручників, тому мета даної статті полягає в тому, щоб на підставі ретельного аналізу кримінального закону сформулювати поняття і розкрити зміст та сутність фізичного насильства як способу вчинення захоплення заручників, розглянути питання кваліфікації захоплення заручників, поєднаного з посяганням на життя та здоров'я потерпілого.

Так, способом вчинення злочину при фізичному впливі є фізичне насильство, яке полягає в суспільно небезпечному, протиправному впливі на тілесну сферу (біологічну підструктуру) людини, що, як правило, заповнює

їй фізичний біль, шкоду здоров'ю або життю [7, с. 5]. За допомогою даного впливу винний прагне заподіяти шкоду фізичним благам особи. При вчиненні такого злочину, як захоплення заручників, подібні дії виступають «засобом» для того, щоб пригнітити волю потерпілого, подолати здійснюваний або передбачуваний опір, примусити його до певної поведінки і забезпечити тим самим вчинення іншого (основного) суспільно небезпечного діяння – захоплення людини.

З урахуванням фактичних ознак, що характеризують зовнішній прояв фізичного насильства, його форм і способів, останній, як вказується в кримінально-правовій літературі, може виражатися в двох різних за характером видах: 1) у впливі на тіло людини; 2) у впливі на внутрішні органи людини без ушкодження зовнішніх тканин (обповання, отруєння) [8, с. 8].

Фізичне насильство першого виду може проявлятися в безпосередньому застосуванні винним своєї мускульної сили до тіла потерпілого (нанесення ударів ногами, руками тощо), або в застосуванні фізичної сили за допомогою використання різних предметів (зброї, інших предметів, у тому числі твердих, рідких, сипучих, отруйних чи сильнотоксичних речовин), або у використанні сили інших осіб (неосудних; осіб, що не досягли віку кримінальної відповідальності), тварин (наприклад, дресированого собаки), що служать «зброям» у руках винного. При фізичному насильстві завжди має місце порушення тілесної недоторканності особи, негативний, руйнуючий вплив на зовнішні тканини людини, що заподіює їй фізичний біль [9, с. 13].

Названі насильницькі дії, посягаючи на тілесну недоторканність людини, залежно від ступеня їх інтенсивності можуть мати наслідки у вигляді заподіяння фізичного болю, тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості або навіть смерті потерпілого.

Оскільки фізичне насильство є одним зі способів вчинення захоплення заручників, останнє, таким чином, може бути поєднане із заподіянням кримінально караної шкоди (тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, смерті). Зазначені наслідки, що настали в результаті застосування фізичного насильства, не передбачені законодавцем як елемент, що характеризує об'єктивну сторону захоплення заручників. Тому в судовій практиці виникає питання про кваліфікацію захоплення заручників, поєданого з посяганням на життя та здоров'я потерпілого.

У кримінально-правовій літературі відзначається, що, якщо захоплення заручників поєднане зі вчиненням іншого злочину, все вчинене кваліфікується за правилами про сукупність злочинів [10, с. 197]. Однак такий підхід до юридичної оцінки і кваліфікації захоплення заручників, вчиненого із застосуванням фізичного насильства, вимагає деякого уточнення.

Передусім слід розглянути питання про те, чи в усіх випадках захоплення заручників із застосуванням фізичного насильства, що тягне за собою заподіяння кримінально караною шкоди, утворює ідеальну сукупність злочинів. Деякі вчені справедливо відзначають, що ідеальна сукупність злочинів неможлива тоді, коли один зі злочинів є способом вчинення іншого, більш суспільно небезпечного злочину [11, с. 149, 154; 6, с. 91–95]. При цьому слід враховувати, що оцінка законодавцем суспільної небезпечності вчиненого злочину знаходить своє відображення у встановленні в законі відповідного виду і розміру покарання за даний злочин. Тому врахування ступеня тяжкості шкоди, заподіяної кожному з об'єктів злочинів, один з яких виступає способом вчинення іншого і завжди спрямований на заподіяння шкоди додатковому об'єкту (життю, здоров'ю людини), вимагає порівняння розміру покарань, встановлених за ці злочини. При цьому, як обґрунтовано стверджує М.І. Панов, слід керуватися правилом загального порядку: якщо злочин, вчинений способом, передбаченим КК як самостійний злочин, і з урахуванням ступеня за-

подіяної ним шкоди додатковому (обов'язковому або факультативному) об'єкту тягне за собою більш сувору або рівну відповідальність порівняно з основним злочиним, то вчинене повинно кваліфікуватися за сукупністю злочинів [6, с. 93]. Інакше кваліфікація за сукупністю не повинна мати місце. Як показує порівняльний аналіз санкцій ст. 147 і ст.ст. 115, 120, 121, 122, 125, 126, 127 КК України, менш тяжкими порівняно із захопленням заручників є, насамперед, такі злочини, як побой та мордування, умисне легке тілесне ушкодження, умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження та катування. Таким чином, вчинення названих дій з метою захоплення заручників цілком охоплюється ст. 147 КК і додатковою кваліфікацією за ст.ст. 122, 125, 126 та 127 КК не потребує.

Що ж стосується заподіяння заручнику в ході захоплення умисних тяжких тілесних ушкоджень, а також доведення його до самогубства, то вчинене повинно розглядатися як кваліфікований вид захоплення заручників. При цьому, на наш погляд, додатковою кваліфікацією за ст.ст. 121 та 120 КК не потрібно.

Однак у деяких випадках, застосовуючи до потерпілого при вчиненні захоплення фізичне насильство, винний умисно позбавляє його життя. Такі наслідки захоплення свідчать про те, що потерпілому заподіяно особливо тяжка шкода. Застосування такого насильства виходить за рамки фізичного насильства як одного зі способів вчинення захоплення заручників.

З огляду на розглянуте правило загального порядку щодо кваліфікації злочинів, вчинених способом, передбаченим у КК як самостійний злочин, можна зробити висновок про те, що захоплення заручників, яке потягло за собою заподіяння особі тяжких тілесних ушкоджень за відсутності кваліфікуючих ознак, не потребує додаткової кваліфікації за ч. 1 ст. 121 КК, оскільки заподіяна потерпілому шкода цілком охоплюється поняттям тяжких наслідків, передбачених ч. 2 ст. 147 КК. Подібним чином має вирішуватися питання про кваліфікацію й у випадках доведення потерпілого до самогубства (ст. 120 КК). Вчинення ж захоплення заручників із застосуванням фізичного насильства, що потягло за собою смерть потерпілого, утворює ідеальну сукупність злочинів. Згідно з абз. 3 п. 7 постанови Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003р. № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» [12] дії особи, яка вчинила злочин, передбачений ст. 147 КК, й умисно вбила заручника, мають кваліфікуватися за ч. 2 цієї статті за ознакою спричинення тяжких наслідків і за п. 3 ч. 2 ст. 115 КК. Викладене вище дозволяє зробити висновок про те, що захоплення заручників, поєднане із вчиненням іншого злочину, підлягає кваліфікації за сукупністю злочинів не завжди, а тільки в окремих випадках.

Слід зазначити, що в судовій практиці не тільки кваліфікація захоплення заручників, поєданого із заподіянням смерті, тяжких тілесних ушкоджень, викликає труднощі. Захоплення заручників, поєднане із заподіянням менш тяжкої шкоди здоров'ю потерпілого (особливо легких тілесних ушкоджень), суди нерідко кваліфікують за сукупністю злочинів, що є зайвим.

Необхідно підкреслити, що факт заподіяння якого-небудь виду кримінально караної шкоди (умисне завдання удару, побой, вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю, тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості, смерть) при захопленні заручників не завжди свідчить про вчинення захоплення із застосуванням фізичного насильства. Таким слід визнавати лише захоплення, при якому насильницькі дії, що потягли за собою зазначені наслідки, становили частину дій, спрямованих на виконання його об'єктивної сторони, тобто були способом його вчинення. У зв'язку з цим видається правильною думка, висловлена Л.Л. Крутківим, згідно з якою злочинна поведінка в ряді випадків як би складається з двох

частин: основного діяння і способу, які перебувають не просто поруч, а у певному зв'язку між собою, що виражається формулою: «Одне діяння – для, заради іншого діяння» [13, с. 7]. Інакше, коли насильницькі дії, що потягли за собою заподіяння тілесних ушкоджень, хоча і передували захопленню заручників, однак не були способом його вчинення, має місце реальна сукупність злочинів.

Значні труднощі виникають під час вирішення питання про віднесення до фізичного насильства, крім зазначених дій, вплив і на внутрішні органи людини без ушкодження зовнішніх тілесних покривів – обпоювання, отруєння, що виражається у введенні шляхом обману або зловживання довірою в її організм одурманюючих, отруйних чи інших сильнодіючих речовин. Названі дії приводять потерпілого в безпорадний стан, при якому він не може чинити опір особі, яка вчиняє злочин, а його здоров'ю заподіюється шкода або створюється загроза її заподіяння. У теорії кримінального права дане питання розглядається лише стосовно таких злочинів, як вимагання, розбій, насильницький грабіж, зґвалтування [14, с. 42–51], при вчиненні яких фізичне насильство є «засобом» примусу потерпілого всупереч його волі до певної поведінки, має на меті подолати наявний або передбачуваний його опір.

У літературі відсутнє однакове вирішення викладеної проблеми. Так, одні автори відносять приведення потерпілого в несвідомий стан за допомогою введення в його організм шляхом обману або зловживання довірою одурманюючих речовин до фізичного насильства [15, с. 76]. Ця позиція закріплена і в постанові Пленуму Верховного Суду України від 06 листопада 2009 р. № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності», де вказано, що застосування до потерпілого без його згоди наркотичних засобів, психотропних, отруйних чи сильнодіючих речовин (газів) з метою заволодіння його майном потрібно розглядати як насильство (п. 10) [16]. Інші ж вважають, що названим поняттям охоплюються лише дії, що полягають у нанесенні ударів, іншому протиправному фізичному впливі на тіло потерпілого, при якому завжди порушується тілесна недоторканність особи, не визнаючи при цьому фізичним насильством вплив на внутрішні органи потерпілого без порушення зовнішніх тілесних покривів і давання одурманюючих засобів [9, с. 14–17]. Остання позиція, на наш погляд, видається більш обґрунтованою, тому що при введенні в організм потерпілого названих речовин шляхом обману або зловживання довірою винний не вчиняє фізичної дії (фізичного насильства) на організм потерпілого. У даній ситуації він удається до менш небезпечних способів – обману або зловживання довірою.

Слід також підкреслити, що фізичне насильство є характерною суспільно небезпечною дією, а саме способом її вчинення, а не її наслідком. Фізичне насильство відрізняється від наслідків як раз тим, що воно завжди являє собою дію, тоді як заподіяння шкоди здоров'ю іншій людині є наслідком. У зв'язку з цим правильним видається твердження В.І. Симонова, який відзначав, що «говорячи про насильство, ми в першу чергу маємо на увазі саму дію, а потім уже можливі наслідки, бо настання наслідків для фізичного насильства зовсім не обов'язкове» [7, с. 8].

Отже, на нашу думку, обпоювання, отруєння заручника одурманюючими, отруйними чи іншими сильнодіючими речовинами в результаті обману або зловживання довірою з метою його захоплення не можуть розглядатися як фізичне насильство, оскільки в даному випадку має місце заподіяння шкоди здоров'ю без застосування фізичного насильства (ненасильницький спосіб). Відповідальність у таких ситуаціях настає за наслідки, що фактично настали, тобто за шкоду, заподіяну здоров'ю заручника, і за захоплення його, вчинене шляхом використання безпорадного стану потерпілого. Безпорадним станом потерпілого слід визнати ті випадки, коли він внаслідок свого фізичного або психічного стану не здатний розуміти характер і значення вчинюваних з ним дій, або хоча й розуміє те, що відбувається, однак не має можливості чинити опір винному, й останній усвідомлює, що потерпілий знаходиться в такому стані. Якщо ж потерпілого примушують до вживання названих речовин з метою подолання його можливого або наявного опору, застосувавши щодо нього силу, вчинене логічно розглядати як фізичне насильство.

Вивчення судової практики показує, що фізичне насильство при захопленні заручників може застосовуватися винним у різних цілях, різних формах, а також на різних етапах вчинення злочинної діяльності. Застосовуючи фізичне насильство при вчиненні цього злочину, винна особа діє або з метою припинення опору потерпілого, або має на меті примусити його до певної поведінки. У даному випадку насильство над особою являє собою лише проміжну мету для досягнення іншої мети і заподіяння в остаточному результаті шкоди іншому блага – особистій недоторканності людини.

Як уже відзначалося, захоплення заручників може бути вчинене за допомогою як фізичного, так і психічного впливу на потерпілого, за наявності якого впливу піддається сфера психіки людини [15, с. 3]. При цьому такий вплив за способом його вчинення і характером може виступати у вигляді психічного насильства або обману [2, с. 62].

Безумовно, зазначений перелік способів вчинення захоплення заручників не є вичерпним. Розглядуваний злочин, як ми вважаємо, може бути вчинено і шляхом використання безпорадного стану потерпілого. Також захоплення заручників може бути як таємним, так і відкритим.

Необхідно відзначити, що вибір конкретного способу вчинення захоплення заручників залежить від цілої низки причин як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Ними можуть бути визнані психологічний стан суб'єкта злочину, його особистісні якості й властивості, взаємини з потерпілим, навколишнє оточення тощо.

Отже, вищевикладене дає можливість зробити висновки, що захоплення заручників здійснюється різними прийомами і способами насильницького і ненасильницького характеру, безпосередньо застосовуваними винним з метою перешкодити потерпілому в здійсненні ним свого права на особисту недоторканність, зміст якої полягає в можливості вільного вибору людиною (в окремих випадках – її законними представниками) місця перебування, здійснення свободи пересування, а також вільного вибору поведінки, позбавленої примусу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кудрявцев В. Н. Способ совершения преступления и его уголовно правовое значение / В. Н. Кудрявцев // Советское государство и право. – 1957. – № 8. – С. 60–69.
2. Панов Н. И. Способ совершения преступления и уголовная ответственность / Н. И. Панов. – Харьков: «Вища школа», 1982. – 161 с.
3. Браинин Я. М. Уголовная ответственность и ее основание в советском уголовном праве / Я. М. Браинин. – М.: Юрид. лит., 1963. – 275 с.
4. Трайнин А. Н. Общее учение о составе преступления / А. Н. Трайнин. – М.: Госюриздат, 1957. – 363 с.
5. Карпушин М. П. Уголовная ответственность и состав преступления / М. П. Карпушин, В. И. Курляндский. – М.: Юрид. лит., 1974. – 232 с.
6. Панов Н. И. Уголовно-правовое значение способа совершения преступления / Н. И. Панов. – Харьков: Харьков. юрид. ин-т, 1984. – 112 с.
7. Симонов В. И. Уголовно-правовая характеристика физического насилия: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.715 «Уголовное право и уголовный процесс» / Симонов Владимир Иванович. – Свердловск, 1972. – 25 с.

8. Гаухман Л. Д. Борьба с насильственными посягательствами / Л. Д. Гаухман. – М. : Юрид. лит., 1969. – 120 с.
9. Панов Н. И. Квалификация насильственных преступлений : учеб. пособие / Н. И. Панов. – Харьков : Юрид. ин-т, 1986. – 54 с.
10. Сташис В. В. Преступления против личности в УК УССР и судебной практике / В. В. Сташис, М. И. Бажанов. – Изд. 2-е, испр. и дополн. – Харьков : «Вища школа», 1987. – 216 с.
11. Кузнецова Н. Ф. Значение преступных последствий для уголовной ответственности / Н. Ф. Кузнецова. – М. : Госюриздат, 1958. – 220 с.
12. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лют. 2003 р. № 2 // Вісник Верховного Суду України. – 2003. – № 1. – С. 37–42.
13. Кругликов Л. Л. Способ совершения преступления (вопросы теории) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 715 «Уголовное право и уголовный процесс» / Кругликов Лев Леонидович. – Свердловск, 1971. – 18 с.
14. Сердюк Л. В. Психическое насилие как предмет уголовно-правовой оценки следователем : учеб. пособие / Л. В. Сердюк. – Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1981. – 62 с.
15. Гаухман Л. Д. Насилие как средство совершения преступления / Л. Д. Гаухман. – М. : Юрид. лит., 1974. – 167 с.
16. Про судову практику у справах про злочини проти власності: постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 10 // Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: 1963–2009 рр. – Вид. 6-те, зі змін. та допов. – Х. : Одиссей, 2010. – С. 129–142.

УДК 343.352.7

ОБЪЕКТИВНА СТОРОНА ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 350 КК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Головін Д.В.,
аспірант кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики
ДВНЗ «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова»

Стаття присвячена дослідженню об'єктивної сторони злочину, передбаченого статтею 350 КК України. Здійснено огляд сучасних проблем визначення погрози як елементу об'єктивної сторони цього злочину. Робиться висновок про необхідність удосконалення кримінального законодавства України.

Ключові слова: кримінальне право, об'єктивна сторона, погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який винює громадський обов'язок.

Golovin D.V. / ОБЪЕКТИВНАЯ СТОРОНА ПРЕСТУПЛЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО СТАТЬЕЙ 350 УК УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМНЫЕ ВОПРОСЫ / Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Украина

Статья посвящена исследованию объективной стороны преступления, предусмотренного статьей 350 УК Украины. Осуществлен обзор современных проблем определения угрозы как элемента объективной стороны этого преступления. Делается вывод о необходимости усовершенствования уголовного законодательства Украины.

Ключевые слова: уголовное право, объективная сторона, угроза или насилие относительно служебного лица или гражданина, который исполняет общественный долг.

Golovin D.V. / THE OBJECTIVE PARTY OF THE CRIME PROVIDED BY CLAUSE 350 OF CRIMINAL CODE OF THE UKRAINE: PROBLEM QUESTIONS / Odessa national university named after I. I. Mechnikov, Ukraine

The clause is devoted research of the objective party of the crime provided by item 350 of Criminal Code of the Ukraine. The review of modern problems of determination of threat as element of the objective party of this crime is performed. The conclusion about necessity of improvement of the penal legislation of Ukraine becomes. So, the domestic legislator has definitely limited possibilities of a right protection of the office person or the citizen which performs a public debt in comparison with other persons who are under special legal protection of the state. At a general formulation of threat by destruction or damage of property of such persons, concerning victims in item 350 of criminal code of the Ukraine the legislator in this rate resorts to instructions only on threat of destruction or damage of property by method dangerous to other persons. Bases of such restriction the legislator, scientists-experts in no way do not speak. We consider such situation unacceptable, therefore we offer instructions on such character of destruction or property damage at threat concerning victims in a crime provided by item 350 of criminal code of the Ukraine from this rate to remove. In our opinion, it will provide possibility of equivalent provision of protection of life and health of all categories of persons which are under special legal protection of the state.

Key words: criminal law, objective party, threat or violence concerning the office person or the citizen which performs a public debt.

Одним із важливих елементів складу будь-якого злочину є його об'єктивна сторона, тому що без неї не може бути посягання на об'єкт злочину. Об'єктивна сторона, являючись одним із чотирьох елементів складу злочину, завжди характеризує зовнішню сторону будь-якого злочинного діяння. Ознаки об'єктивної сторони звичайно найбільш повно відображаються в диспозиції кримінально-правової норми.

Частина 1 ст. 350 КК України з об'єктивної сторони виражається у погрозі вбивством, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень або знищенням чи пошкодженням майна загальнонебезпечним способом щодо службової особи чи її близьких або щодо громадянина, який виконує громадський обов'язок.

Метою статті є розкриття проблеми ознак об'єктивної сторони досліджуваного злочину з урахуванням сучасних досягнень кримінально-правової науки.

Різні аспекти проблеми кримінально-правової охорони службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок досліджувались вітчизняними фахівцями, зокрема П. П. Андрушком, В. О. Навроцьким, В. І. Осадчим, М. І. Пановим, В. В. Сташисом, Є. Л. Стрельцовим, М. І. Хавронюком, С. С. Яценком та іншими. Незважаючи на те, що праці представлених авторів мають велике наукове та практичне значення, залишається багато невирішених питань стосовно оптимізації відповідальності за погрозу або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок.

У юридичній літературі існує безліч визначень понять «пошкодження» і «знищення». Так, вчений-правознавець, І. Г. Поплавський, під умисним знищенням розуміє руйнування, ліквідацію, винищення й інші дії, що приводять до повного припинення існування об'єкта. Відносно цього визначення виникає питання: чи має вчений на увазі повне